

יצחק בן-נר
איכות ספרותית

בשפה עברית עלגת, מוליכה רוין-פדר את הקוראים הצעירים לדרך של הרפתקות משעממות למדי, תוך תיאורים חדים ומדויקים וניסיון להקצנה לאומית מטופשת של הילדים באמצעותו של ספר זה. כמו הילד האומר: "פאנזום אחד שלנו מונק על המטוס הרוסי וגומר אותו בשניה..." ושאר שיטיות במיץ עגבניות, אשר נועדו לטמטם את בני הנעורים. הספר אינו מומלץ לקריאה.

הברון

אחד מספרי הנוער המרתקים ביותר שראוי אור בשנה האחרונה הוא סיפורה של רנה הברון הירדן מסע מדן אל ים * שהוא ספר לאהבת ארץ ישראל ונוסיה, ספר שהמחברת משרבבת בתוכו מידע גיאוגרפי היסטורי במינון מתאים. הספר מביא את סיפורו של סבא צבי, היוצא עם נכדיו ובני מישפחתו שבקיבוץ למסע לאורך הירדן. בלשון נקייה ועניינית מביאה הברון עלילות והרפתקות, החל מהאדמה הקדומה וכלה בזמננו, סיפור ייבוש החולה, פרקי בית-שאן, אתרים ארכיאולוגיים, מפות גיאוגרפיות, הסיפורים מובים אים בליווי התכתובות שונות, המעניקות לסיפור מימד של מתח והרפתקה. ציוריו של דוד גבע, מעניקים בפשטותם לייחוד של הספר.

טנא בנימין

בנימין טנא הינו מהמעולים שבסופרי הילדים והנוער בארץ. בסיפורו ידד בצרה * הוא מביא סיפור אהבה בין המחבר ובין ממשמש מייסגרת לסידרת סיפורי מישנה, כאשר הסיפור העיקרי הוא סיפורו של עבריין החוזר למטב.

בידי בצרה מביא טנא ספת מעולם הפשע, תוך שהוא חוזר בסיפור עגה במינון הולם. בספר זה מביא טנא לקוראיו ה- צעירים את החוויה הישראלית במלואה, כאשר התמונות הינן בעלות גוון חזק של ריאליזם. כשהמחבר נהנה מחינוכות יתר בסיפורו, ידד בצרה שומר על ניצוץ של אופטימיות, למרות טעני הקדרות והריאליזם הממלאים את דפיו. יש בסיפורו של טנא מרכיב חזק מאוד של אמנות, שהוא כוחו העיקרי של הספר. מומלץ ביותר לקריאה.

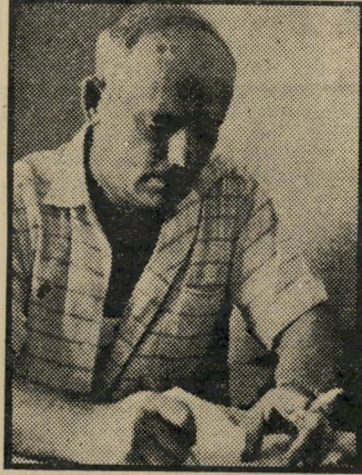
* רנה הברון — הירדן מסע מדן אל ים; ציורים: דודו גבע; סידרת דן חסכן; הוצאת עם עובד; 134 עמודים (כריכה רכה).
** בנימין טנא — ידד בצרה; ציורים: רות צרפתי; סידרת דן חסכן; הוצאת עם עובד; 151 עמודים (כריכה רכה).

בשוויס-זינגר

זכיתו של הסופר האידי יצחק בן-שוויס-זינגר בפרס נובל הביאה לתרגום כמה מסיפורי-הילדים שלו לעברית. שני ספרים מתורגמים משלו שראו אור בשנה האחרונה הם נפתלי בעל-המעשיות וסוסו * ופנדק האימה **.

בספר הראשון שב בשוויס-זינגר לעסוק במשל של העיר חלם, אותה עיר של יהודים מתחכמים ומתפלספים כפולין, עם גיבוריה: גרונם פרי, דופי גולם, זנביל כפיל, טריטל עומה, סנדר המור ושמן-דריק איוול. גיבורי ספר זה של בשוויס-זינגר שבים ומביאים מניחות האבסורד והחיוניות של הגלות היהודית, מאותה עורמה יהודית, שרומה כמו אבדה לה אצל היהודי החדש בישראל.

הספר השני של בשוויס-זינגר, פנדק האימה, הנפתח ב"נרמה היה כאילו נפתחו ארובות השמים ונבקעו כל אצרות השלג

בנימין טנא
קדרות וריאליזם

שכמרום. יומם ולילה ירד לו השלג, לפעמים נפל למטה ולפעמים נזרק באלכי סוף. והיו רגעים שהתערבל כסיכובים כמו כלב הרודף אחרי זנבו... בא ומעיד על אומנות הסיפור לילדים של סופר זה. במהלך סערת השלג נלכדים כמה אורחים בפונדק, והסיפור הוא סיפור לכידתם בתוכו. בפונדק מובאים חלומותיהם של הלכודים, והזויתיהם, המלווים בכשפים ובשדים. הסיפור מסתיים בהפונדק היה למקום מיקלט לכל עוברי-האורה שתעו בדרכם. אימרים שבפונדק לא היה צורך בנרות או במנורות שמן, כי מלאכים, שרפים וכרובים היו יורדים עם השכה ומאירים את הפונדק באורם, אר עדינים... אין ספק שבשני ספרים אלה קיים מעט ממה שאמר בשוויס-זינגר בנאום זכיתו בפרס נובל על הסיבות שהביאו אותו לכתוב ספרות לילדים: "ילדים עדיין מאמינים בטוב, במישפחה, במלאכים, בשדים, בכשפים..." ואת אלה מעניק בשוויס-זינגר בשפע, בעיקר בפונדק ה- אימה. שני הספרים מומלצים ביותר.

רוין-פדר

בין התופעות המוזרות ביותר של ספרות הנוער בישראל, בולטת התופעה של גל"י * לה רוין-פדר, המשוללת כשרון סיפורי יסודי, המפיקה מתחת לידיה ספרים בי- שטח של ספייצור תעשייתי, המיועד לשירותי הביקורת של כלבוטק.

מייצג נאמן לפסולת ספרותית זו לנוער, הוא הספר ג'ינג'י או המרגל מזירת הגג... *

* יצחק בשוויס-זינגר — נפתלי בעל-מעשיות וסוסו; עברית: צבי ארד; ציורים: מרגוט צחם; ספריית דן חסכן; הוצאת עם עובד; 105 עמודים (כריכה רכה).
** יצחק בשוויס-זינגר — פנדק האימה; עברית: יהודה מלצר; ציורים: אבנר כץ; הוצאת אדם; 45 עמודים (כריכה קשה).
*** גליליה רוין-פדר — ג'ינג'י או המרגל מזירת הגג; הוצאת אלישר; 108 עמודים (כריכה קשה).

אמת. הספרים מומלצים לקריאה לקוראים בני כל הגילים.

טוויין

לא ברור מה הביא את הוצאת כתר לפרסם בתרגום קלוקל לעברית את סיפורו של מרק טוויין וילסון הסמבל תחת הכותרת וילסון המוזר *. ספר זה, שעלילתו בלשית והוא מלא מתח, הפתעות, הומור ועצב, מתרחש בדורם ארצות-הברית בי תקופת העבדות. זה סיפור שגיבורו התמי הוני נקלע לעיירה דרומית שבה מתרחש מיקרה-רצח.

אלא שבגיבור לתרגום הקלוקל של אסתר גינצבורג, מצוי בעברית תרגום מעולה של סיפור זה. מעשה ידיו של המתרגם-האמן אברהם בירמן, תחת הכותרת וילסון הסמבל **. על השוני שבין התרגום המעולה לתרגום הגרוע, די בקטע הפתיחה של הפרק הראשון, כאשר הקלוקל נפתח כך:

המאורעות הבאים התרחשו בעיר דאיי טינס-לנדינג שעל חוף המיסיסיפי, הפונה אל המיסורי, מהלך חצי יום בספינת קיטור מסינסט-לואיס. בשנת 1830 היה זה אישף קטן והכיב של בתים צנועים בני קומה אחת או שתיים, שקירותיהם המסרי יידיים כחוף לא נראו כמעט כגלל המטפטים הסכוכים..."

גירסתו של בירמן לפתיח זה היא: "המאורעות המסופרים בזה אירעו בעיר דוסנס-לנדינג (מקני-דוסון) על גדת מיסיסיפי הפונה לעבר מיסורי, מהלך הציייום בספינת-הקיטור מן הכרז סנט-לואיס. בשנת 1830 היה זה ציבור קטן והמים של בניני-קורות בני קומה וקומה-י

דליה רביקוביץ
ילד בינוני

תיים אשר נתבאו כמעט קליל מעייר-וויאם כסכד הצמחים המטפטים..."

במה חטאו לילדי-ישראל. שהמתרגמת בעלת העברית הקלוקלת, אינה מבחינה בין חוף לגדה, בין בניני קורות לבתים צנועים ועוד מישגי תרגום, המעקרים את ההגאה מנוסחו המאוד קפדני של מרק טוויין, שנפגם במהלך הספר עשרות פעמים בכל עמוד ועמוד.

אם חפץ מי מהקוראים ליהנות מסיפורו של טוויין, מוטב לו שיחפש אתר המהדורה שתירגם אברהם בירמן, שהשכיל להביא בכותרת את הכינוי העברי סמבל על המוזר של המתרגמת בנוסח החדש והקלוקל של הספר.

* מרק טוויין — וילסון המוזר; עברית: אסתר גינצבורג; הוצאת כתר; 125 עמודים (כריכה קשה).
** מרק טוויין — וילסון הסמבל; עברית: אברהם בירמן; הוצאת צ'צ'יק; 143 עמודים (כריכה קשה).

ישראל את 19 הדוב תחת הכינוי שובי דובי, הוא החליט לעשות לילדים את מה שעשה דן בן-אמון למבוגרים, ופירסם ספר תחת הכותרת זלמן יש לו מיכנסיים *.

הספר נכתב במשך של ד"ר קורן לילדי ישראל, עם הפתיחה הארכאית המספרת על "סבא וסבתא עלו לארץ ישראל ופניהם שירים ומנגינות שבהיאר מן הגולה — ביידיש, בערבית וברוסית... ולכן חובה על ד"ר קורן לעשות הון משירי הרחוב של ילדי ישראל, והתוצאה היא "זלמן יש לו מיכנסיים / מגיעות עד הבירכיים / אם יפלו המיכנסיים / או יראו לו את הזלמן יש לו מיכנסיים..."

אלא שקורן מושפם עם שירי הרחוב את החינוכות ובשירו "על ראש גבעה / עומרת פרה..." הוא שוכח את השומר הצעיר, ומצנזר את מה שמצנזר, והעיקר שהפורה "פותרת תעין שלה..." בצד שירי רחוב לילדים, שלא היה בכוחם למלא ספר שלם, ממעיס קורן שירי גננות, כאשר השירים כולם מובאים עם תווים, שכמו נועדו להכביד בחשיבותו של ספר זה. אם ד"ר קורן היה משכיל יותר, היה נהנה בהביאו את השיר "כשלמטבח כא כלב / בשר משם לקח / תפסה המבשלת / הרגה אותו בכף, // או באז כל הכלבים / וקבר לו כרו / ומצבה הקימו / עליה הם כתבו / ש..." כי המדובר הוא בשיר-עם אירי, ששימש סופרים רבים, ביניהם סמואל בקט.

ד"ר קורן מלווה את שירי זלמן יש לו מיכנסיים בהערות מפארות ומרוממות כמו: "באים ילדי-ישראל הזוכים והטהורים, עם חורף ממוזר בעיניים, ובמחיידי עושים ממתן בלאגאן! פה מילה, שם מישפט, וכך נולד הכפירוד של השיר המקורי..."

איונה קישקוש. אפשר לחשוב שילדי ישראל הזוכים והטהורים... יוצא-ידופן הינם. לד"ר קורן, קרה מה שקרה לשיר אלוהים שלי בסיפורו ובנוסח שהוא המציא לילדי יש-ראל: "אלוהים שלי, רציתי שתדע, / מה שקרה לי כלילה בניוטה, / עשיתי שלולית ליד הכרית..." ד"ר קורן עשה שלולית ליד שירי הסלאנג של ילדי ישראל, בעוד שהוריהם הטיפשים מגדילים את חשבון הבנק שלו. ספר רע, שאם היה נעשה בידיים מיקצועיות, היה יכול להיות רב ערך.

בן-נר

יצחק בן-נר, שהפך בשנים האחרונות למייצג העיקרי של הספרות הישראלית, אינו זונח כתיבה לבני הנעורים, שבה הוא מגיע להישגים שאינם נופלים מהישגי כתיבתו למבוגרים. שני ספרים של בן-נר שראוי אור בשנה האחרונה (הראשון ראה) אור במהדורתו הראשונה לפני שנים רבות) בעקבות מעבר השדות וידי עמנואל ואני... *

בעקבות המעבר השדות המלווה באיורים של נחום גופמן מביא בן-נר את סיפורה של קבוצת ילדי מושב, המנסה לגלות את סוד מעעיר שדות התיסר והשעורה, בימי המנדט הבריטי בעמק יזרעאל. זה סיפור של הרפתקות עם איכויות ספרותיות מעוררות, שבמהלכו משלב בן-נר תיאורי נוף העמק בלשונו הרבישית, תוך שהוא מרתק את בני הנעורים בסיפור על תקופה, שמעט מאוד סיפורים מרתקים אודותיה קיימים לבני הנוער.

סיפורו השני של בן-נר, ידי עמנואל ואני, הוא סיפור על ידיות והרפתקות. גם הוא מהמים העם, המתרחש הפעם בשכונה תל-אביבית על שפת הים: "הקיץ בא אותה שנה במפתיע, הגשמים פסקו כבתיאחת. שבילי החול התיכשו והצחיכו, והשמיים הסכי תכולים ועלזים..."

שני ספריו של בן-נר מצטרפים למדף הקלסיקה החדשה לבני הנעורים של הספרות הישראלית, כאשר אמנותם התיאורית בעיני הקוראים הצעירים היא עיקר העני-קרים, במקביל לכוחו של בן-נר כסופר של קיימים לבני הנוער.

* גדי קורן — זלמן יש לו מיכנסיים; ציור ועיצוב: מיכל לויט; הוצאת דליה פלד; 67 עמודים (כריכה קשה).
** יצחק בן-נר — עמנואל + בעקבות מעעיר השדות; ציורים: נחום גוטמן; יצחק בן-נר; ידי עמנואל ואני; ציורים: ענת מייבסקי. שני הספרים ראו אור בהוצאת כתר (כריכה קשה + ציורים).